

## Doplňěk 1a

### 1. Přezdívky u dnešní mladé generace – výsledky výzkumu mezi studenty bohemistiky v letech 2017–2022

#### Pojmenovací motivy a jejich preference

a) Nejpočetnější skupinu (35 % z celkového počtu jmen) představují **přezdívky motivované jiným jménem svého nositele** (většinou rodným jménem nebo příjmením, méně často hypokoristikem či přezdívkou). Při jejich tvorbě se uplatňují různé způsoby tvoření. Poměrně časté je obměňování rodných jmen a příjmení na základě různých asociací, někdy provázené derivací, jehož výsledkem jsou přezdívky homonymní s apelativem nebo jiným propriem obsahujícím týž zkrácený základ jako výchozí antroponymum: příjmení *Hrnčíř* > přezdívka *Hrnec*, rodné jméno *Barbora* > *Brambora*, rodné jméno *Dominik* > *Domestos*. Některé přezdívky vznikly krácením, přičemž vynalézavost tvůrců nezná mezí: *ONA* < křestní jména nositelky *Olga Nikola Adéla*; různě vyslovované *VJ* < iniciály nositele; *Hanaka* < *Hana K.* Funkci přezdívek často plní hypokoristika, tj. odvozeniny od jiných antroponym. Zejména hypokoristika utvořená od příjmení jsou takto vnímána, např. *Haci* < příjmení začínající na *Hac*.<sup>1</sup> Ostatní možnosti byly doloženy jen v malé míře. Hravé rýmování je zcela ojedinělé, např. *Žanda Panda* < *Žanda* < *Žaneta*, a jak přiznávají sami studenti, tyto přezdívky většinou pochází z jejich dětství: *Deniska* > *Teniska*. V našem materiálu přezdívek jsou poměrně sporadické také přezdívky, které vychází ze stejného sémantického okruhu jako apelativum či proprium homonymní s rodným jménem nebo příjmením pojmenovávaného, přičemž může jít o antonymické dvojice, asociační n. doplňkové vztahy ve významových polích: rodné jméno *Diana* > přezdívka *Bohyně*. Jak ukazují naše doklady i starší výzkum, jsou na vzestupu přezdívky vzniklé překladem příjmení nositele – příjmení *Zahrádka* > přezdívka *Garden*.

b) Druhou nejpočetnější skupinou jsou **přezdívky motivované fyzickými a duševními, charakterovými apod. vlastnostmi** (25 % z celkového počtu jmen). **Z fyzických vlastností** jsou preferovány tyto znaky: především **celkový vzhled** – *Starý fotr* (vypadá starší, než je), *Princezna* (má dlouhé světlé vlasy), *Barbie*, častěji jsou však přezdívky motivovány podobností pojmenovaného s určitou populární postavou – *Justin* (Bieber), *Hoky*<sup>2</sup> (postava ze seriálu

<sup>1</sup> Vzhledem k tomu, že se nejedná o pravé přezdívky, nebyly tyto případy do naší analýzy zahrnuty.

<sup>2</sup> Ponecháváme podobu uvedenou v dotazníku.

M.A.S.H.), *Mahu* (herečka Mahulena Bočanová), *Vévodkyně Kate*, *Chuck* (Norris); v menší míře se uplatňují dílčí vlastnosti: **vysoká, popř. i hubená postava** – *Žirafa*, *Pavouk*, *Dlouhán*; **malá, drobná postava** – *Hobit*, *Napoleonek*, *Drobek*; **tlustá, zaoblená postava** – *Bobulka*, *Bublina*, *Drobek* (ironicky), *Yetti*, *Golem*; **tvář hlavy** – *Koní hlava*; *Cédéčko* (nahore na hlavě má kulatou lesklou pleš); **kvalita, barva vlasů** – *Červená Bára*, *Ovce* (má kudrnaté vlasy), *Kudrnáč*. **Z duševních, charakterových apod. vlastností** byly nejvíce využívány: **duševní schopnosti, úroveň inteligence** – *Lišák* (je chytrý), *Docent*, *Doktor*, *Zmatlík* (často se plete, zmatkuje), *Debil*; **mluvní schopnosti** – *Alzák* (postavička z reklamy); **temperament, průbojnost** – *Čipera*, *Rychlík* (ironické pojmenování), *Šnek* (je pomalý a rozvášněný), *Otazník* (pořád se ptá), *Tarzan*; **neprůbojnost** – *Tichotlapka* (inspirace knihou Z deníku kocoura Modroočka); **neoblíbenost** – *Nenávist* (vše kritizuje), *Drahoušek* (ironické pojmenování); **záliby** – *Ryba* (rád rybaří), *Hejkal* (dobrý zpěvák), *Opice* (dobře cvičí a tančí), *Potápka* (ráda se potápí); **návyky** – *Fofo* („furt opilý, furt ospalý“), *Kanál* (hodně pil alkohol), *Kiwin* (nadměrně jedl kiwi), *Kafíčko* (rád chodí „na kafe“). Některé přezdívky jsou motivovány jak **fyzickými, tak i duševními vlastnostmi** pojmenovaného. *Sheldon* (vypadá a chová se jako Sheldon, postava ze seriálu Teorie velkého třesku), *Minimax* (muž je malého vzrůstu a zároveň je velmi vznětlivý).

c) Třetí, stále ještě poměrně početnou skupinu tvoří **symbolické přezdívky motivované konkrétními událostmi** (17 %). Některé z nich jsou založeny na neúmyslném zkomolení jména, na jeho chybné výslovnosti apod. – *Luáš* (Lukáš se omylem podepsal bez k), *Chandík* (jako malý neuměl vyslovit své jméno Honzík). Nejčastější motivací jsou však různé příhody. Přezdívku *Doktorka Quinnová* získala dívka na horské túře, během níž její přátelé onemocněli, zatímco ona zůstala zdravá a starala se o ně; přezdívku *Čvachta* dostala nositelka jako malé dítě na skautském výletě, kdy skákala do každé kaluže a „čvachtala“ se v ní; *Anin* je přezdívka muže, který na otázku „dáš si kafe?“, odpovídal: „ani ne“.

d) **Přezdívky motivované obdivem či vztahem nositele k jeho oblíbené (reálné nebo fiktivní) postavě** nejsou sice nijak bohatě zastoupeny, ale i ony mají své pevné místo mezi důležitými motivačními podněty přezdívek (6 %): *Amélie* (podle oblíbené postavy z filmu *Amélie z Montmartru*); *PD* (podle oblíbené spisovatelky P. D. Jamesové), *Edison*. Tento motiv často využívají fanoušci fantasy, např. *Pokyna* (podle oblíbeného seriálu o pokémonech).

e) Na výše uvedenou skupinu navazují **přezdívky motivované oblíbenými předměty, módními značkami, hudebními skupinami, uměleckými díly, počítačovými hrami** apod. (4 %): *Rocher* (podle oblíbené kosmetiky Yves Rocher).

f) **Přezdívky záměrně nemotivované** mají v současné době velký tvůrčí potenciál (5 %) a uplatňují se především na sociálních sítích. Velmi často si je tvoří nositelé sami. Jejich motivací je snaha o anonymitu a exkluzivnost, mezi jejich typické rysy patří využívání exotických jazyků, tvůrčí fantazie, umělé tvoření, přesněji řečeno nahodilé spojování písmen, hlásek, slabik, redukovaných základů z různých jazyků, umělých formantů, popř. hra s písmeny nebo slovy. To vše s cílem vytvořit nápadné pojmenování, které se vyznačuje neobvyklou strukturou: *XIMARA* (nositelka přezdívky si přála, aby přezdívka obsahovala písmena XMRA a její přítelkyně jí na tomto základě přezdívku vytvořila), *Mohlíč* (nositelka si přezdívku vytvořila sama, líbí se jí její zvuková podoba).

g) Zbývající procenta z celkového počtu jmen zahrnují **ostatní přezdívky**, a to ojedinělé motivované i ty s nejasnou motivací. Z motivovaných přezdívek byly doloženy dvě vyjadřující původ svého nositele (*Adamovský občan*, *Moravka*, dívka pochází z Moravy, zatímco ostatní studenti ve skupině jsou z Čech) a dvě přezdívky zděděné – otec *Čáp*, děti *Čáp* a *Čápová*.

### **Závěr**

Z analýzy přezdívek vyplynulo, že příslušníci mladé generace většinou přezdívky užívají a často si je sami volí (pouze tři respondenti uvedli, že přezdívky pro svou osobu zásadně odmítají). Při jejich tvoření vychází především z rodného/křestního jména a příjmení nositele, z jeho fyzických a duševních vlastností a z různých událostí. Ostatní pojmenovací motivy jsou spíše okrajové, což je dáno jejich charakterem, ale i ony mají své pevné místo v přezdívkách každé sociální skupiny. Nápadným rysem dnešní doby je významný nárůst nemotivovaných, exkluzivně vypadajících přezdívek, které jsou využívány především na sociálních sítích. Ojedinělé přezdívky motivované původem nositele nebo zděděné přezdívky mají také svou výpovědní hodnotu. Svědčí o tom, že tyto staré motivační podněty jsou stále živé. Co se týče způsobů tvoření přezdívek, náš výzkum potvrdil dlouho pozorovaný ústup derivace (*Čvachta*) a kompozice (*Tichošlapka*) a upřednostnění přezdívek metaforických a metonymických, dále přezdívek, které vznikají zkracováním (*Fofo*) nebo obměňováním rodných jmen a příjmení na základě různých asociací (*Kopecký* > *Kopec*), jazykovou hrou nebo umělým tvořením (*XIMARA*). Dnešní přezdívky tak navazují na předchozí vývoj, ale zároveň pružně reagují na potřeby dnešní společnosti.

2. Tematicky patří za oddíl **2. Základní otázky onomastické teorie a terminologie** (skripta VI. jména osobní v češtině, 2014, s. 10–34 – je třeba nastudovat samostatně).

Doplňek na tuto kapitolu navazuje a zároveň uvádí do problematiky vývoje osobních jmen.

## **K periodizaci vývoje antroponym**

Habent sua fata nejen libelli (Terentianus Maurus), ale i vlastní jména. Je obecně známo, jak pestré osudy mají mnohá starobylá antroponyma, a v souladu s touto skutečností je třeba si uvědomit, jak složitý je potom vývoj jejich nadřazených celků – jednotlivých antroponymií. Antroponymii definujeme jako „soubor jmen tvořících na jistém území, v jistém jazyce a v jisté době specifickou, vnitřně organizovanou a strukturovanou soustavu“ (NESČ). Každá antroponymie se formuje postupně a dále se vyvíjí podle potřeb dané společnosti, v jejím rámci krystalizují různé druhy osobních jmen – to vše pod vlivem nejrůznějších faktorů, zvláště mimojazykových. Najít v těchto komplikovaných, členitých a dlouhodobých vývojových procesech nějaké obecně platné kritérium jejich periodizace není snadné.

Cílem každého antroponyma je pojmenovat v jistém společenství konkrétního člověka a odlišit ho od ostatních osob nazvaných jinými vlastními jmény. Osobní jména tedy plní především funkci nominační, identifikační, individualizační a diferencující. Z těchto základních onymických funkcí vyplývají jak všechny specifické vlastnosti proprií, tedy i antroponym, tak jejich pevné spojení s pojmenovávaným objektem (podrobněji např. Šrámek, 1999, s. 11, 32).

Z uvedeného vyplývá, že úspěšné zkoumání antroponym **vyžaduje nejen dobrou znalost příslušných jmen, ale i pojmenovaných osob a samozřejmě i dané společnosti, kterou tvoří.**

Antroponyma hrají důležitou roli v každé sociální skupině (dosud nebyla objevena společnost bez vlastních jmen); jejich počátek spadá do dávné minulosti, do doby, kdy lidé pocítili potřebu rozlišovat se navzájem pomocí specifických pojmenování s identifikační funkcí. Vývoj antroponym tedy úzce souvisí s vývojem dané společnosti (v tom spatřujeme jisté paralely s vývojem spisovného jazyka), proto za základní, obecně platné kritérium periodizace vývoje těchto jmen považujeme **způsob, jakým byla v průběhu doby v dané společnosti řešena identifikace jejích členů na oficiální úrovni** („oficiální“ v pojetí příslušného společenství). Jednotlivým vývojovým etapám pak odpovídají různé způsoby tohoto řešení, tj. uplatnění takového typu antroponymické soustavy, která je v dané době schopna spolehlivě plnit základní onymické funkce. **Jestliže určitá oficiální antroponymická soustava (jednojmenná, vícejmenná, tj. jednojmennost, vícejmennost atd.) tuto schopnost v průběhu doby ztratí, prosadí se jiný její typ a s jeho nástupem začíná další vývojová etapa příslušné antroponymie.**

V rámci každé vývojové etapy se **jako dílčí kritérium uplatňuje typ společenského zřízení**, neboť právě na něm závisí konkrétní podoba dané antroponymické soustavy i pravidla jejího užívání, totiž zda platí pro všechny členy dané společnosti, nebo jen pro vybrané. Např. v někdejší otrokářské společnosti se příslušná oficiální soustava uplatňovala jen u svobodných mužů (tříjmenná ve starověkém Římě atd.) nebo ve středověku existovaly v českých zemích rozdíly v pojmenování urozených a neurozených lidí (např. dvoučlenné pojmenování v podobě oficiální osobní jméno + šlechtický predikát je v českých zemích od konce 13. století, tj. v době

jednojmennosti, téměř pravidlem – *Markvart de Dúbrava*, tj. z Doubravy). Ve starších fázích mnohých antroponymii jsou hluboké rozdíly mezi pojmenováním svobodných mužů, které inklinovalo k neoficiální dvoujmennosti (oficiální jméno + neoficiální doplňkové antroponymum) a pojmenováním žen a nedospělých dětí, které vlastní příjmy neměly a byly většinou identifikovány vzhledem k otci nebo manželovi (např. v české antroponymii od 12. století až do r. 1786).

Jak naznačuje situace v různých jazycích a národech, **ubíral se vývoj osobních jmen od jednojmenné antroponymické soustavy k vícejmenné**, a to pod vlivem různých mimojazykových faktorů a na pozadí soudobých antroponym neoficiálních, přičemž platí, že čím složitější byla v dané společnosti síť sociálních, hospodářských a právních vztahů, tím složitější a propracovanější byla příslušná oficiální antroponymická soustava (např. ve starověkém Římě). Na podobu každé antroponymické soustavy působí **faktory jazykové, v první řadě typ jazyka**, protože ten má rozhodující vliv na podobu oficiálních pojmenování, srov. např. patronymika v různých dobách a v různých jazycích – islandské Tor Gardarson 'Tor, syn Gardarův' (Knappová, 2008, s. 110), staročeské Jurík Juríkovíc 'Jurík, syn Juríkův' (Pleskalová, 2011, s. 40).

Dosavadní odborná literatura se shoduje v tom, že **nejstarší fázi každé antroponymie reprezentuje jednojmenná antroponymická soustava**. Její konkrétní podoba závisí na konkrétním typu společenského zřízení a v jeho rámci na konkrétních sociálních, popř. hospodářských a právních vztazích v dané společnosti. Důsledná jednojmennost (každý má jen jedno jméno) je patrně typická pro společenství, kde panuje kmenové zřízení, popř. kde přežívají jeho zbytky. Týká se tedy spíše menších sociálních skupin, v nichž může jediné jméno jednoznačně pojmenovat svého nositele. O pojmenovacích zvyklostech na této společenské úrovni vypovídají např. Alakalufové, původní indiánské obyvatelstvo pobřežní jižní části Chile (podle Wolfa, 1984, s. 26). Posledních několik desítek rodin bylo registrováno v 70. letech 20. století (konce století se však již nedožili). U nich ani v 70. letech 20. století nedostávalo dítě jméno hned po narození, nýbrž až začalo chodit a mluvit. Pak mu dal jméno otec, a to na základě následujících pojmenovacích motivů: podle místa tábořiště, kde se dítě narodilo, podle jeho duševních nebo fyzických vlastností, podle nějakého živočicha apod. S přibývajícím věkem mohl každý dospělý Alakaluf dostat další jméno, které většinou nahradilo jméno získané v dětství (podle Knappové, 2010, s. 52). Jestliže je však společnost rozdělena tříděně, existují i v době oficiální jednojmennosti rozdíly, a to především mezi pojmenováními svobodných mužů (zástupců rodin) na jedné straně, která s rozvojem dané společnosti postupně směřují k vícejmenné antroponymické soustavě, a pojmenováním žen a dětí na straně druhé, jež se skládá z pouhého oficiálního jména provázeného vyjádřením vztahu k zástupci rodiny, tj. otci nebo manželovi. Ještě v 16. století jsou v českých zemích ženy a děti často zapisovány v oficiálních dokumentech formou různých opisů, jako např. *Anna dcera Hanušova, Marta manželka Jana Krále*, a tato podoba jejich identifikace je běžná i v 17. století, např. táž osoba je v matrice před provdáním zapsána jako *Alžběta Matouše Vejrycha dcera*, po sňatku jako *Alžběta žena Matouše Hilšara* (Kloudová, 2011, s. 139). Vícejmenné soustavy (vícejmennost) jsou výsledkem dlouhého vývoje a svědčí o složitějších sociálních vztazích v dané společnosti.

Obecně známá je např. **oficiální tříjmenná antroponymická soustava u svobodných Římanů** ve starověku. Římský občan měl zprvu jen jedno jméno, postupem doby se však vytvořilo

pevné schéma tří jmen: *Gaius* (praenomen – osobní jméno), *Iulius* (nomen gentile – rodové jméno), *Caesar* (cognomen – příjímí/ přezdívká). Cognomina mohla být jednak osobní, jednak rodinná, která vznikla z osobních cognomin významných členů rodu. Např. *Publius Cornelius Scipio Africanus Maior* [starší] vzhledem k bratrovi; politik a vojevůdce (236–184 př. n. l.). Podle země, již si podrobil, byl zván *Africanus*. (V Africe porazil r. 202 př. n. l. Hannibala.) – Taková pojmenování měli hlavně příslušníci vyšších vrstev. Užívání tří jmen se stalo povinným zhruba od počátku doby císařské (1. stol. n. l.). Součástí oficiálního občanského jména bylo i jméno otce a označení tribue, do níž občan příslušel (původně byly tribue rodové, později místní), např. *P(ublius) Aelius P(ublii) f(ilius) Ser(gia) Hadrianus*, tj. Publius Aelius Hadrianus, syn Publia (rovněž Aelia Hadriana) z tribue Sergijské. Postupně se stávalo pro identifikaci římských občanů nejdůležitější cognomen, takže k mnohým zděděným cognominům ještě přibývala další cognomina osobní. Ženy mívaly většinou jen jméno rodové, to si ponechávaly i po provdání (Iulia byla dcera G. I. Caesara), k němu někdy připojovaly manželovo jméno v gen. Otroci měli na rozdíl od římských občanů jen jedno jméno, často s označením otrockého vztahu a jména pána: *Latinus Tapponi Macrini ser(vus)*. Propuštěnci přijímali od bývalého pána praenomen a jméno rodové, své původní, tj. otrocké jméno užívali jako osobní cognomen: *M. Tullius M(arci) l(ibertus) Tiro*, tj. bývalý otrok Tiro, propuštěný od M. Tullia (Cicerona); Encyklopedie antiky (1973, s. 280–281). Na konci antického období se pod vlivem křesťanství obnovila jednojmennost a vývoj pokračoval dále směrem k dvoujmennosti.

V dnešní době je oficiální tříjmenná soustava typická např. pro některé slovanské jazyky: ruský nebo bulharský antroponymický systém tvoří rodné jméno, otčestvo a příjmení (rus. *Petr Savvič Kuzněcov*). V současné době lze pozorovat, že mnozí nositelé tříčlenného oficiálního jména při běžné oficiální komunikaci směřující do oblastí s oficiální dvoujmenností otčestvo neuvádějí. Např. vysokoškolští studenti s oficiálním tříčlenným jménem neuvádějí své otčestvo v průvodních dopisech k žádosti o nostrifikaci studia nebo o přidělení studijní stáže na Filozofické fakultě MU, podobně vysokoškolští učitelé neuvádějí své otčestvo při nabídce spolupráce jejich univerzity s Masarykovou univerzitou. Ovšem v jejich osobních dokumentech je otčestvo uváděno vždy. Patrně jde o náznaky dalšího vývoje příslušné tříjmenné soustavy.

**Na základě výše navržených kritérií lze vývoj českých antroponym rozdělit do tří etap, odrážejících postupný přechod od oficiální jednojmenné soustavy (*Petr, Anna*) k oficiální dvoujmenné (*Petr Novák, Anna Dvořáková*).**

**I. Období 1000–1500, kdy převládala oficiální jednojmenná antroponymická soustava *Jan, Svatopluk*.** Problémy s identifikací se řešily pomocí formálních hypokoristik nebo připojováním zpřesňujících nepropriálních doplňků, na jejichž základě se ustálilo několik pojmenovacích typů. Vedle typu 1 oficiální osobní jméno – OOJ (*Martinus*) se uplatňovaly typy 2, jež navíc obsahovaly doplňující, většinou nepropriální výrazy: 2.1 OOJ + výraz/výrazy společensky zařazující (*Boguška miles*, tj. rytíř), 2.2 OOJ + výraz lokalizující (*Mysloch de Opatovic*), 2.3 OOJ + výraz společensky zařazující + výraz lokalizující (*Daniel Pragensis episcopus*, tj. pražský biskup), 2.4 OOJ + výraz charakterizující, popř. přezdívká (*Hanmannus dictus rufus/Rufus*, tj. řečený ryšavý/Ryšavý), 2.5 OOJ + vyjádření příbuzenského vztahu + označení příbuzného (*Jurík Juríkovíc', Jurík filius Jurík*, tj. syn J.), 2.6 OOJ + výraz společensky zařazující + označení nadřízeného (*Kochan dapifer regis*, tj. králův jídlonoš, stolník). Z těchto nepropriálních doplňků se postupně vyvinuly neoficiální druhy antroponym – přezdívká a příjímí. Příjímí byla nedědičná, nestálá a nezávazná a postupně se připojovala jako druhé jméno k oficiálnímu osobnímu jménu významných mužů. Jako první začala dvoučlenné oficiální

jméno užívat šlechta, a to poměrně pravidelně již od konce 13. stol. (*Bohuslaus de Horka*), tedy v období jednojmennosti. S postupem doby přibývá případů, kdy jsou – zejména zástupci rodiny – na veřejnosti identifikováni dvojicí jmen – oficiálním osobním jménem (křestním jménem) a příjímím. Ženy a děti příjímí nemají, jsou identifikovány vztahem otci nebo manželovi.

**II. Období 1500–1786 je dobou neoficiální dvoujmennosti.** Dvoučlenné oficiální osobní jméno (křestní jméno + příjímí) je sice pro zástupce rodiny téměř pravidlem, ale není pro ně závazné. Ženy a děti jsou nadále identifikovány vzhledem k zástupci rodiny, avšak stále častěji přibývá případů, kdy syn, dědic rodinného majetku, přebírá příjímí po otci (otec *Bartoň Nováček*, syn *Jan Nováček*) a kdy ženy dostávají jednoslovné příjímí podle otce nebo manžela (*Běta Nováčková/Nováčková*).

**III. Období 1786–2020 je obdobím oficiální dvoujmennosti**, tj. na veřejnosti vystupují všichni obyvatelé českých zemí včetně žen a nedospělých dětí pod dvoučlenným oficiálním osobním jménem, jehož základní funkční členy tvoří křestní neboli rodné jméno a příjmení.

#### **Literatura:**

- Europäische Personennamensysteme. Ein Handbuch von Abasisch bis Zentralladinisch. Red. A. Brendler – S. Brendler. Hamburg: baar 2007. 863 s. ISBN 978-3-935536-65-3.
- Encyklopedie antiky. Red. L. Svoboda a kol. Praha: Academia 1973. 741 s. bez ISBN.
- HAVRÁNEK, Bohuslav: Vývoj českého spisovného jazyka. Praha: Státní pedagogické nakladatelství 1979. 159 s. bez ISBN.
- KLOUDOVÁ, Martina: Antroponyma v matrice farního úřadu Horní Branná 1661–1666. Brno: Filozofická fakulta MU (magisterská diplomová práce, rkp.) 2011. 186 s.
- KNAPPOVÁ, Miloslava: Naše a cizí příjmení v současné češtině. Liberec: AZ KORT, s.r.o. 2008, 2.vyd. 249 s. ISBN 80-238-8173-6.
- KNAPPOVÁ, Miloslava: Jak se bude vaše dítě jmenovat? 5. vyd. Praha: Academia 2010. 783 s. ISBN 978-80-200-1888-5.
- NESČ
- PLESKALOVÁ, Jana: Vývoj spisovné češtiny. In: Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky. Eds. J. Pleskalová – M. Krčmová – R. Večerka – P. Karlík. Praha: Academia 2007. 683 s. ISBN 978-80-200-1523-5.
- PLESKALOVÁ, Jana: Vývoj vlastních jmen osobních v českých zemích. Brno: Host, Masarykova univerzita 2011. 204 s. ISBN 978-80-210-6056-2 (Masarykova univerzita Brno), ISBN 978-80-7294-834-5 (Host).
- ŠLOSAR, Dušan – VEČERKA, Radoslav – DVOŘÁK, Jan – MALČÍK, Petr: Spisovný jazyk v dějinách české společnosti. Brno: Host 2009. 179 s. ISBN 978-80-7294-311-1.
- ŠRÁMEK, Rudolf: Úvod do obecné onomastiky. Brno: Masarykova univerzita 1999. 191 s. ISBN 80-210-2027-X.
- TERENTIANUS MAURUS: O hláskách, slabikách a metru, 1286. In: Moudrost věků. Lexikon latinských výroků, přísloví a rčení. Eds. E. Kuťáková – V. Marek – J. Zachová. Praha: Nakladatelství Svoboda 1994, 2. vyd., s. 223. 679 s. ISBN 80-205-0401-X.
- WOLF, Josef: Abeceda národů. Praha: Horizont 1984. 265 s. bez ISBN.